

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KINDLON, DAN /THOMPSON, MICHAEL
Crescându-l pe Cain / Dan Kindlon, Michael Thompson ;
trad.: Laura Frunză. - București: Herald, 2021
Bibliogr. Index
ISBN 978-973-111-852-9
I. Frunză, Laura (trad.)
159.9

Pentru noutăți și comenzi:
www.edituraherald.ro
office@edituraherald.ro

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61
Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60
Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

Dan Kindlon, Ph. D./Michael Thompson, Ph. D.
Raising Cain. Protecting the Emotional Life of Boys
© 1999, 2000 by Dan Kindlon Ph.D and Michel Thompson, Ph. D.
Reading group guide copyright © 2000 by Dan Kindlon, Ph.D.,
Michael Thompson, Ph.D., and The Random House Publishing
Group, a division of Random House, Inc.
Această traducere a fost publicată în urma unui aranjament cu
Ballantine Books, parte a The Random House Publishing Group, o
divizie a Random House, Inc.

DAN KINDLON, PH. D.
MICHAEL THOMPSON, PH. D.
În colaborare cu Teresa Barker

CRESCÂNDU-L PE CAIN

SĂ OCROTIM VIAȚA EMOȚIONALĂ A BĂIEȚILOR

Traducere din limba engleză:
LAURA FRUNZĂ

EDITURA HERALD
București

Coordonatorul colecției:
Otilia Mantelers

Redactor:
Gabriela Deniz

Viziune grafică:
Carmen Lucaci

DTP:
Teodora Vlădescu

Lector:
Sanda Albu

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nici o formă și prin nici un mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2021

Prefață la ediția necartonată

Ediția cartonată a cărții *Crescându-l pe Cain* a fost publicată pe 8 aprilie 1999, cu doar douăsprezece zile înainte de atacul armat de la Liceul Columbine – ceea ce a făcut ca titlul ales de noi să fie mai profetic decât ne-am fi dorit. Ca urmare a tragicului masacru și a sinuciderii celor doi liceeni – care călcau pe urmele altor tragedii similare petrecute în alte orașe – dialogul la nivel național s-a axat pe întrebări chinuitoare despre furia și violența băieților. Cum de s-a putut petrece așa ceva? Ce i-a determinat să o facă? De unde și până unde epidemia asta de violență în școli? Și, așa cum ne-a întrebat un băiat la un consiliu școlar la două zile după împușcături: „Dar părinții de ce n-au știut ce se întâmplă cu cei doi băieți?”.

Aceste evenimente au șocat o lume întregă și, pe alocuri, dialogul moderat de mass-media a căpătat accente isterice. Statisticile la nivel național arătau în mod clar că violența școlară în America nu era la un nivel ridicat și mulți directori de școală din cartiere urbane sărace erau șocați de atenția exagerată acordată unor episoade violente din școlile suburbane, asta după deceniile de vărsare de sânge din propriile lor școli. Cu toate acestea, dincolo de dezbaterile adesea cu iz politic despre cauzele violenței generate de băieți, se tranșau acum chestiuni importante care fuseseră trecute cu vederea anterior.

Tragedia de la liceul Columbine a scos la iveală unele dintre problemele ascunse ale băieților, precum cultura adolescentină a cruzimii față de băieții retrași sau nonconformiști și prețul scump pe care îl plătim cu toții pentru lipsa de educație emoțională atât de des întâlnită la băieți și bărbați, probleme pe care le vom aborda în această carte. Pe măsură ce discuțiile la nivel național evoluau de la analizarea psihicului celor doi atentatori, Dylan Klebold și Eric Harris, la problemele care afectează mulți băieți – rata crescândă a sinuciderilor, consumul excesiv de alcool, abuzul de steroizi, depresia nediagnosticată, eșecurile școlare și numărul ridicat de victime de sex masculin în accidentele de mașină – discursul s-a mutat la niveluri mult mai profunde.

Din postura de psihologi pediatri care au lucrat foarte mult cu băieți, noi sperăm să vă oferim lămuriri cu privire la comportamentul și sentimentele lor, comportament și sentimente pe care alții nu le văd și nu le înțeleg cu ușurință. Experiența noastră cu părinții și reporterii de pe tot cuprinsul țării ne-a făcut să ne simțim atât încurajați, cât și descurajați cu privire la gradul de percepție a vieții emoționale a băieților. Suntem neplăcut surprinși de faptul că mass-media continuă să caute răspunsuri simple, cum ar fi teoria că testosteronul provoacă un comportament violent, care să explice psihologia complexă a băieților. Ne-a întristat să-l auzim pe guvernatorul Jesse Ventura apărând împreună cu noi la o dezbatere televizată și militând pentru reintroducerea pedepsei corporale în școlile din Minnesota, cu afirmația sumbră: „Eu am fost bătut când eram copil și nu mi-a făcut rău. Era doar umilitor”. Lovirea sau umilirea băieților nu este alternativa la problemele noastre și nici plasarea băieților în tabere dure de antrenament.

Pe de altă parte, am fost încântați să vedem tot mai mulți tați venind la conferințele noastre despre creșterea băieților; de obicei, mamele sunt cele care vin la cursurile de educație parentală. Am fost emoționați de numărul mare de bărbați care au venit la noi să ne împărtășească poveștile lor de viață sau să ne mulțumească pentru faptul că „le-am dat voie” să își arate afecțiunea față de băieții lor. „Am fost crescut într-o familie predominant masculină unde nu ne atingeam mai deloc”, mi-a spus un tată. „Acum am doi băieți, unul de unsprezece și unul de opt ani și ne îmbrățișăm mult. M-ați făcut să simt că fac ceea ce trebuie”. Am râs și ne-am simțit mândri când am aflat părerile femeilor, cum a fost cea care ne-a spus: „Am citit toate cărțile de pe piață despre băieți, dar numai asta m-a făcut să îi înțeleg pe fiul și pe soțul meu!”

Ca să fim sinceri, și pentru noi a fost un demers psihologic important să scriem această carte. Ne-am reîntors în copilăriile noastre, la relațiile pe care le-am avut cu frații, cu tații și cu prietenii noștri și am ajuns la o înțelegere profundă a felului în care evenimentele din trecut ne influențează în continuare. A trebuit să ne acceptăm părți din propriul nostru alfabetism emoțional – limitări care au devenit dureros de evidente pe măsură ce

ne chinuiam să gestionăm, ca de la bărbat la bărbat, diferențele creative care au apărut pe parcursul scrierii acestei cărți. Ca urmare a acestei colaborări, acum ne înțelegem mai bine pe noi înșine, ca băieți, ca bărbați, ca soți și ca tați. Sperăm că volumul *Crescându-l pe Cain* îi va ghida pe cititorii noștri, atât femei, cât și bărbați, într-o introspecție similară în sufletele băieților – introspecție care să dezvăluie cum suferă băieții, cum iubesc și, mai presus de toate, cât de des rămân analfabeți din punct de vedere emoțional în goana lor după o caricatură de bărbăție tăcută și puternică.

Dan Kindlon, Ph. D.

Michael Thompson, Ph. D.

Povestea clasică pentru copii „The Runaway Bunny”, de Margaret Wise Brown, celebrează tocmai acest dans de separare și conectare. Un iepuraș o tachinează vesel pe mama lui cu amenințarea că va fugi departe de ea și ea nu-l va găsi niciodată. Îi spune că se va transforma în altceva, complet diferit – un munte, o floare, o navă cu pânze, o pasăre, un păstrăv. De fiecare dată, mama îi răspunde fanteziilor sale cu propria ei imagine de prezență reconfortantă. Dacă el va deveni un munte, ea îl va vizita pe post de cățărător. Dacă el se face păstrăv, ea va fi un pescar. Dacă el devine „o brândușă într-o grădină ascunsă”, ea va deveni un grădinar. „Dacă te faci pasăre și zbori de lângă mine”, îi spune ea, „eu mă fac copac ca să ai unde să te întorci”.

„The Runaway Bunny” e o poveste destul de amețitoare pentru un băiețel de trei ani care e fascinat de imaginea unei aventuri, pe fundalul siguranței oferite de dragostea și prezența constantă a mamei. Deși un băiat nu depășește niciodată nevoia de a avea o mamă care să fie acea bază a patra, așteptările lui de la ea se schimbă odată cu vârsta și maturizarea. Pentru un băiat de cincisprezece ani, imaginea mamei omniprezente din „The Runaway Bunny” e cea a „mamei sufocante” din coșmarurile oricărui băiat.

Michael cu mama lui Jason: păr albastru și fermitate

Jason a fost fiul de vis al mamei sale. A fost un bebeluș vesel și un copil mic activ și curios. Până la vârsta de trei ani, mama lui, Anne, îi considera demonstrațiile de independență amuzante și acceptabile; dacă era sfidător sau făcea o criză cu privire la ceva, de obicei ea reușea să-i distragă atenția sau să-l păcălească să asculte.

Jason avea zece ani când tatăl lui a început să călătorească mult în interes de serviciu și era plecat des, uneori chiar și

săptămâni la rând. Jason a sărit în ajutor, preluând mai multe responsabilități în gospodărie. Era cooperant. Dacă mama lui îi spunea să fie acasă la ora șase ca să ia cina, atunci venea acasă. Dacă îi spunea că trebuie să exerseze la clarinet înainte să se joace pe calculator, atunci asta făcea.

La paisprezece ani, fiul ei de vis a început să se schimbe. O provoca pe Anne din orice. Și-a lăsat responsabilitățile la o parte; ea simțea că trebuie să-l cicălească mereu cu privire la teme și la exersatul la clarinet. Jason a început s-o sfideze: dacă ea îi spunea să fie acasă la șase, el venea la șapte; dacă-i spunea la șapte, el venea la șapte și jumătate. Apoi mai erau ciondănelile minore, dar constante, cu privire la lungimea părului său.

Credea că a câștigat bătălia până în ziua în care el a intrat în casă cu părul vopsit în albastru intens. Ea i-a ordonat să scape de albastru, ceea ce a și făcut, înlocuindu-l cu negru-smoală. Apoi, când a venit acasă de la muncă într-o seară, negrul dispăruse, odată cu tot părul lui Jason. Se răsese în cap. În acel moment, Anne a venit la mine la terapie. Confruntările ei cu Jason deveniseră atât de dureroase și încrederea ei în propriile decizii atât de zdruncinată, încât începuse să se întrebe dacă e o mamă bună sau nu. Ca multe mame de băieți adolescenți, se întreba dacă Jason o plăcea sau dacă acestuia îi păsa de ceva din ce spunea ea.

– Nu știu ce s-a întâmplat cu el, mi-a spus ea. Abia mai vorbește cu mine și parcă tot ce spune sau face e menit să mă calce pe mine pe nervi. Ne certăm tot timpul. Nu știu ce să fac.

Anne s-a gândit că poate absența prelungită a soțului ei ar putea fi motivul ascuns pentru schimbarea de comportament a fiului său, dar știa că și alte cupluri trec prin experiențe similare de rebeliune a fiilor lor adolescenți. Apoi s-a gândit că poate are prea mult de învățat la școală, dar profesorii i-au spus că Jason se descurcă bine.

– Asta mă lasă pe mine ca singura sursă a problemei, mi-a spus Anne. Și îmi pare rău, dar nu accept ideea că e cumva din vina mea. Nu sunt o mamă rea.

Într-adevăr nu era, dar era speriată și din ce în ce mai lipsită de puterea de a-i influența comportamentul lui Jason. Își pierduse perspectiva – și flexibilitatea.

De fiecare dată când Jason încerca să-și exercite independența abia înmugurită, Anne devenea și mai severă de teamă că pierde controlul. La un nivel mai profund, se temea că pierde legătura pe care ei doi au avut-o.

O parte din problema lui Anne era că nu recunoștea că cererea de autonomie a unui adolescent este normală. Adolescenților le place să „testeze limitele”, să vadă ce le merge și ce nu, să vadă dacă o pot scoate din minți pe mama lor. E ca o reluare a acelei perioade „teribilul doi ani”*. La o ședință de grup cu mai mulți adolescenți băieți, unul dintre ei a făcut o remarcă oribilă sexistă și misogină. M-am luat foarte tare de el –, dar el m-a dezarmat.

– Hei, uite ce e – sunt adolescent, a spus el. *Am dreptul să spun chestii provocatoare.*

Când autoritatea unei mame este contestată, ea trebuie să facă două lucruri în același timp: să recunoască și să sprijine dependența continuă a unui băiat fără să-i scoată ochii cu asta și să accepte accesele mici de independență fără să reacționeze de parcă acestea ar fi amenințătoare sau înspăimântătoare.

Îți poți da seama cât de fragil este un băiat după cât de feroce se luptă pentru autonomie. Cu cât mai încrezător e acesta în puterea lui, cu atât mai ușor îi este să-și recunoască dependența. Anne s-a luptat cu Jason timp de doi ani, în parte pentru că s-a opus tranziției; cu soțul ei plecat, ea simțea că trebuie să fie mai tenace ca oricând în a-și menține autoritatea. Jason simțea că trebuie să adopte poziții din ce în ce mai ferme pentru a se afirma pe sine însuși. Și astfel a fost

---

* În original „the terrible twos”, termen folosit pentru a descrie vârsta de doi ani a copiilor când crizele de tantrum sunt cele mai frecvente și cei mici par să fie incontrollabili și cu dispoziție schimbătoare (N.tr.).

nevoie să se lupte între ei. Ultimii doi ani de liceu au fost relativ pașnici, până în clasa a douăsprezecea când Jason, într-un gest final, și-a vopsit din nou părul în albastru intens cu o săptămână înainte de absolvire. Anne râde când îmi descrie cum ieșea el în evidență la ceremonia de absolvire. Pentru că devenise din nou încrezătoare în dragostea dintre ei, ea s-a putut bucura de sfidarea lui nevinovată a autorității.

Indiferent cât de mult vă potriviți voi și cu fiii voștri în materie de temperament, de interese sau de viziune asupra vieții, nu poți presupune niciodată că vă veți pune de acord cu ei atunci când problema reală e obținerea autonomiei – dreptul de a-și lua propriile decizii – și nevoia de a se depărta de istoricul de dependență și de cel mai important martor al ei: mama lui.

Mamele ca profesori de înțelegere emoțională

O mamă are o putere psihologică enormă. Legătura emoțională dintre un bărbat și mama sa e posibil să fie cea mai adânc înrădăcinată legătură din viața lui. Pentru mulți băieți, mama e singura persoană în care pot avea încredere. Dacă un băiat nu are o astfel de relație cu ea, poate suferi o pierdere devastatoare.

Andrew a venit într-o după amiază la o ședință de consiliere de familie împreună cu părinții lui. Din momentul în care a intrat în cameră, adolescentul vivace de paisprezece ani s-a mișcat încontinuu prin încăpere, deschizând și închizând sertare și uși, învârtindu-se cu scaunul și răsfoind foile de pe birou. Mama lui l-a rugat să stea jos și el s-a așezat, dar apoi a început s-o lovească cu talpa peste picior. Asta a enervat-o, dar în loc să-l certe, ea i-a luat pur și simplu talpa în mână, ținând-o nemișcată în timp ce continua să vorbească. În câteva momente, Andrew s-a liniștit. Gestul afectuos al mamei sale l-a calmat și l-a făcut să fie atent atunci când a venit rândul lui să vorbească.

Când am rugat doi băieți de clasa a noua, despre care știam că au o relație bună cu mamele lor, să ne descrie acea relație, așa cum ne așteptam de la doi băieți de vârsta lor, niciunul dintre ei n-a folosit cuvântul *dragoste*. Dar amândoi au descris un nivel de confort pe care îl simțeau cu mamele lor și unul a reușit să pună în cuvinte ce simțea: „Păi, cam are dreptate cu privire la tot”. Prin asta s-a referit la faptul că, de obicei, îl înțelege. Pentru o mamă, a găsi răspunsul „corect” înseamnă de cele mai multe ori să se chinuiască să-și separe propriile considerații emoționale de cele ale fiului ei.

Dan cu mama lui Doug: echilibrând temerile și nevoile

Dawn a venit să mă vadă la câteva luni după ce s-a despărțit de Rick. Mi-a povestit că decizia de a se despărți și de a începe procedurile de divorț venise după ani de răceală și neimplicare crescândă din partea lui Rick. Ceea ce nu știam atunci era că acesta era începutul unei bătălii lungi pentru Dawn, la finalul căreia va trebui să ia una dintre cele mai dificile decizii din viața ei: să îl lase pe fiul ei să plece.

La început, Dawn și cu mine am vorbit despre cum ar putea să se desprindă emoțional de fostul ei soț. Deși comportamentul lui fusese cel care o împinsese pe Dawn să ia decizia divorțului – descoperise că el avusese mai multe aventuri în ultimii ani – el nu se împotrivi divorțului și păruse ușurat că ajunseseră în punctul de a divorța. În ciuda acestui fapt, el nu voia să-i dea drumul – ea mi-a descris acest lucru ca pe sentimentul că o deține în vreun fel, că ar trebui să poată să îi controleze fiecare mișcare. Făcea chestii cum ar fi să o sune și să țipe la ea că solicitările ei de pensie alimentară erau nedrepte. Asta o înfuria pe Dawn, dar ura faptul că el încă mai putea s-o aducă în stadiul acela și voia să învețe cum să înceteze să

se mai înnebunească singură cu privire la stilul de viață, considerat de ea, frivol, pe care îl ducea fostul ei soț – ieșea cu femeii cu zece sau douăzeci de ani mai tinere și, din ce auzise ea, se purta stânjenitor ca un bărbat aflat într-o criză devastatoare a vârstei mijlocii. Voia să înceteze să se mai simtă vinovată, întrebându-se dacă lucrurile ar fi mers mai bine dacă ar fi făcut ea ceva diferit. Dar cel mai mult vorbea despre fiul ei, Doug, de treisprezece ani, care se descurca prost la școală și care era furios și confuz cu privire la divorțul apropiat. De fapt, uneori îmi era greu s-o opresc să mai vorbească despre Doug și să vorbească despre ea însăși și despre propriile ei probleme – dacă să se întoarcă să lucreze ca asistentă medicală, dacă era pregătită să iasă din nou la întâlniri, cum să gestioneze avansurile primite de la prietenii soțului ei și despre relația cu mama ei care o învinovăța pentru divorț și încă mai menținea o relație apropiată cu Rick.

– Îmi fac griji pentru Doug, mi-a spus Dawn într-o zi. Uneori văd accese din temperamentul lui Rick la el sau îl aud spunând ceva sexist, care știu că vine direct din gura lui Rick, și mi se face teamă. Nu vreau ca el să se uite la Rick și să creadă că așa trebuie să se poarte un bărbat. Mi-aș dori să-l pot proteja ca să nu ajungă ca tatăl lui.

– Cum mai stă treaba cu problema custodiei? Rick mai continuă să se lupte ca Doug să rămână cu el?

– Au stabilit o nouă înfățișare, dar avocatul meu spune că nu are nicio șansă. De fapt, mi-a zis că și avocatul lui Rick încearcă să-l convingă s-o lase baltă – că nu face decât să arunce banii pe fereastră.

– Mi se pare că va încerca să stea legat de voi în orice mod poate.

– E groaznic. Dar nu voi ceda. Cred că e mai mult decât suficient faptul că îl ia pe Doug la sfârșit de săptămână, de două ori pe lună. Nu vreau să-l îndepărtez pe Doug de tatăl lui, dar mă înnebunește gândul că e acolo. Din câte îmi dau